

ACCOUNTING PRESENTATION OF THE EFFECTS OF THE FLUCTUATION OF EXCHANGE RATES IN INTERNATIONAL COMMERCIAL BUSINESS

Diana Dimitrova Petrova

University of National and World Economy - Sofia, Bulgaria petrova.dd@abv.bg

Abstract: The problems related to the accounting presentation of the effects of the fluctuation of exchange rates are of extreme importance for enterprises specialized in conducting international commercial business. These effects have a significant impact on the financial results of the realized international activities and on key indicators for business analysis, among which profitability, efficiency based on costs, efficiency based on revenues, etc. This determines the need to provide sufficiently detailed accounting information to analyze the effects of changes in exchange rates when conducting international commercial transactions and the influence of the exchange rate differences on the financial results of these transactions.

In the study of the issues in the article the normative and systemic approaches are applied. The legal requirements currently in force in the Republic of Bulgaria regarding the accounting of cash, receivables and liabilities in foreign currency, the recognition and reflection of exchange rate differences in the implementation of international commercial transactions are discussed.

The possibilities for making improvements in the processes of creating and using accounting information for the effects of the fluctuation of exchange rates in the international commercial business of Bulgarian enterprises are investigated. Guidelines for improving the organization of the system for synthetic and analytical accounting of the costs and revenues of foreign exchange operations and their influence on the financial results of the international commercial transactions realized by the enterprises are proposed. An approach to applying alternative combinations of exchange rates is presented, which can be used for management purposes in comparing actual international commercial transactions with those previously planned.

The proposed approaches for providing detailed accounting information for the effects of the fluctuation of exchange rates can be applied in the practice of enterprises developing international commercial business. The practical applicability of these approaches is shown on the basis of factual numerical data for a real international commercial transaction.

The conducted research gives reason to summarize that an effectively organized system for synthetic and analytical accounting of the effects of the fluctuation of exchange rates is of key importance as an information source in the decision-making processes in the management of the international commercial business of Bulgarian enterprises in the conditions of the modern global economic environment.

Keywords: exchange rates, exchange rate differences, accounting information, international commercial transactions.

СЧЕТОВОДНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ЕФЕКТИТЕ ОТ ФЛУКТУАЦИЯТА НА ОБМЕННИТЕ КУРСОВЕ ПРИ МЕЖДУНАРОДЕН ТЪРГОВСКИ БИЗНЕС

Диана Димитрова Петрова

Университет за национално и световно стопанство - София, България petrova.dd@abv.bg

Резюме: Проблемите, свързани със счетоводното представяне на ефектите от флукуацията на обменните курсове, са от изключителна важност за предприятията, специализирани в извършването на международен търговски бизнес. Тези ефекти оказват съществено влияние върху финансовите резултати от реализираните международни търговски дейности и върху ключови показатели за бизнес анализ, сред които рентабилност, ефективност на база разходи, ефективност на база приходи и др. Това обуславя необходимостта от осигуряване на достатъчно подробна, детайлизирана счетоводна информация за анализиране на ефектите от измененията на обменните курсове при извършване на международни търговски сделки и влиянието на валутните курсови разлики върху финансовите резултати от тези сделки.

При изследването на проблематиката в статията са приложени нормативният и системният подходи. Дискутирани са действията в момента в Република България нормативни изисквания по отношение счетоводното отчитане на паричните средства, вземанията и задълженията в чуждестранна валута, признаването и отразяването на валутните курсови разлики при осъществяването на международни търговски сделки. Изследвани са възможностите за внасяне на подобрения в процесите на създаване и

използване на счетоводна информация за ефектите от флукуацията на обменните курсове при международния търговски бизнес на българските предприятия. Предложени са насоки за усъвършенстване на организацията на системата за синтетично и аналитично счетоводно отчитане на разходите и приходите по валутни операции и влиянието им върху финансовите резултати от реализираните от предприятията международни търговски сделки. Представен е подход за прилагане на алтернативни комбинации от обменни курсове, който може да се използва за целите на управлението при сравняването на фактически осъществените международни търговски сделки с предварително планираните.

Предложените подходи за осигуряване на детайлизирана счетоводна информация за ефектите от флукуацията на обменните курсове могат да бъдат приложени в практиката на предприятията, развиващи международен търговски бизнес. Практическата приложимост на тези подходи е показана на базата на конкретни числови данни за реално извършена международна търговска сделка.

Направените изследвания дават основание да се обобщи, че ефективно организираната система за синтетично и аналитично счетоводно отчитане на ефектите от флукуацията на обменните курсове има ключово значение като информационен източник в процесите на вземане на решения при управлението на международния търговски бизнес на българските предприятия в условията на съвременната глобална икономическа среда.

Ключови думи: обменни курсове, валутни курсови разлики, счетоводна информация, международни търговски сделки.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Проблемите, свързани със счетоводното представяне на ефектите от флукуацията на обменните курсове, са от изключителна важност за предприятията, специализирани в извършването на международен търговски бизнес. Тези ефекти оказват съществено влияние върху финансовите резултати от реализираните международни търговски дейности и върху ключови показатели за бизнес анализ, сред които рентабилност, ефективност на база разходи, ефективност на база приходи и др. “От особена важност при анализа на ефективността е систематизиране на показателите, които характеризират различните ѝ страни” (Кавалджиева, К., 2022, с.224). Всичко това обуславя необходимостта от осигуряване на достатъчно подробна, детайлизирана счетоводна информация за анализиране на ефектите от измененията на обменните курсове при извършване на международни търговски сделки и влиянието на валутните курсови разлики върху финансовите резултати от тези сделки.

2. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

При изследването на проблематиката в статията са прилагат нормативният и системният подходи. Дискутират се и се систематизират действащите в момента в Република България нормативни изисквания по отношение счетоводното отчитане на паричните средства, вземанията и задълженията в чуждестранна валута на предприятията, признаването и счетоводното представяне на валутните курсови разлики при осъществяването на международни търговски сделки. Изследват се възможностите за подобрения при създаването и използването на счетоводна информация за ефектите от флукуацията на обменните курсове при международния търговски бизнес на българските предприятия. Представят се конкретни насоки за усъвършенстване на системата за синтетично и аналитично счетоводно отчитане на разходите и приходите, произтичащи от измененията на обменните курсове и отразяване на влиянието им върху финансовите резултати от реализираните от предприятията международни търговски сделки. Предлага се подход за прилагане на алтернативни комбинации от обменни курсове, който може да се използва за целите на управлението при сравняването на фактически осъществените международни търговски сделки с предварително планираните.

3. ИЗСЛЕДВАНЕ И СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА ЗА ПРИЗНАВАНЕ И СЧЕТОВОДНО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ЕФЕКТИТЕ ОТ ФЛУКУАЦИЯТА НА ОБМЕННИТЕ КУРСОВЕ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИ ТЪРГОВСКИ СДЕЛКИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ)

Подходите за представяне на ефектите от флукуацията на обменните курсове имат съществено значение при създаването на счетоводна информация за международните търговски сделки. Основните проблеми при отчитането на тези сделки произтичат от непрестанната динамика на обменните курсове и породените от нея валутни курсови разлики. Обменният курс, както е известно, е отношението, в което една парична единица се разменя с друга на валутния пазар. Освен че показва цената на една парична единица, изразена в друга, обменният курс е и “средство за превеждане на цените на стоките и услугите, котиран в национални пари в

цени, изразени в други парични единици” (Савов, Ст., Миркович, К., и др., 1998, с.472). На валутния пазар, подобно на другите пазари, търсенето и предлагането формират цената и пазарното равновесие. Обменният курс е високочувствителен към промените в текущото търсене и предлагане, поради което понякога претърпява резки колебания. Отчитането на стопанските операции, от които произтичат отрицателни и положителни валутни курсови разлики в българските предприятия, занимаващи се с международен търговски бизнес, се осъществява при спазване на изискванията, регламентирани от Национален счетоводен стандарт /НСС/ 21 Ефекти от промените във валутните курсове, респ. Международен счетоводен стандарт /МСС/ 21 Ефекти от промените в обменните курсове. Подходите и правилата за счетоводно представяне на ефектите от флукуацията на обменните курсове в тези стандарти са в значителна степен унифицирани, покриващи се по съдържание и значение са основните термини в тях. От първостепенна важност в случая са изискванията, касаещи оценяването на паричните позиции в чуждестранна валута и признаването на курсовите разлики.

Паричните позиции на предприятието представляват “парични средства в наличност, както и всички останали активи и пасиви, които предстои да бъдат получени или заплатени в твърдо определени или определяеми парични размери”(НСС 21, 2016, т. 2). “Основният признак на паричните позиции е правото да се получи или задължение да се достави фиксиран или определим брой валутни единици” (МСС 21, 2017, т. 16). Те се оценяват текущо през годината по централния курс на Българската народна банка /БНБ/, а в годишния финансов отчет и в междинните финансови отчети – по заключителен курс.

Курсови разлики се отразяват, когато има промяна в обменния курс между датата на сделка във валута и датата на разплащането по нея, както и когато към датата на финансовия отчет паричните позиции се оценяват по обменен курс, различен от този, по който са били счетоводно отразени. Възникващите в тези случаи валутни курсови разлики следва да се отчитат като текущ финансов разход или текущ финансов приход за периода на възникването им (с изключение на някои случаи, засягащи нетните инвестиции в чуждестранно предприятие). Тази постановка е много съществена за българските предприятия, специализирани в извършването на международен търговски бизнес, защото пряко засяга формирането на финансовия им резултат за отчетния период.

В съответствие с представените по-горе нормативни изисквания, разходи и приходи от валутни операции може да възникнат при уреждане на плащанията по сделки във валута, извършвани от българските предприятия, т.е. при получаване на суми по вземания във валута и при погасяване на съществуващи задължения във валута.

Вземанията и задълженията, възникващи при извършване на международни търговски сделки в чуждестранна валута, в качеството им на валутни парични позиции за предприятието, се записват в левова равностойност по съответните счетоводни сметки чрез прилагане на централния курс на БНБ за деня на документирането на сделката, от която произтичат.

За създаване на счетоводна информация за курсовите разлики, възникнали при извършване на операции във валута през отчетния период и при преоценяване на валутни активи и пасиви към датата на съставяне на финансовия отчет на предприятието, се използват синтетичните счетоводни сметки Разходи по валутни операции и Приходи от валутни операции. Според класификационния критерий информационно предназначение и структура тези сметки се класифицират като операционни. Сметка Разходи по валутни операции се дебитира със сумата на възникналите отрицателни валутни курсови разлики и се кредитира за приключване в края на отчетния период в кореспонденция със синтетичната сметка Печалби и загуби от текущата година. Сметка Приходи от валутни операции се кредитира със сумата на възникналите положителни валутни курсови разлики, а се дебитира за приключване срещу кредитиране на сметка Печалби и загуби от текущата година. Така разходите и приходите от валутни операции се отнасят във финансовия резултат на предприятието за текущата година.

При получаването на суми по вземания във валута е необходимо левовата равностойност на постъпилите валутни средства, определена по централния курс на БНБ за деня, да се сравни с левовата равностойност на вземането, определена по неговия отчетен курс. Отчетният курс на вземането е централният курс на БНБ към момента на възникването му или към момента на последната му преценка (ако е преценявано). Отрицателна валутна курсова разлика възниква, когато обменният курс, по който се оценява получената валута, е по-нисък от отчетния курс на вземането, а положителна – в обратния случай.

Ако се погасява съществуващо задължение във валута, левовата му равностойност по отчетен курс се сравнява с левовата равностойност на изразходваната за целта валута, изчислена по централния курс на БНБ за деня. Когато обменният курс, по който е оценена изразходваната валута, е по-висок от отчетния курс на задължението, се появява отрицателна курсова разлика. Положителна курсова разлика се отчита, когато левовата равностойност на задължението, определена по неговия отчетен курс, е по-голяма от левовата

равностойност на използваната за погасяването му валута, пресметната по централен курс на БНБ за деня на плащането.

Възникването на вземанията и задълженията във валута произтича от факта, че обикновено при реализирането на международните търговски сделки датата на сделката е различна от датата на разплащанията по нея. Счетоводното отчитане на тези разчети във валута се извършва при спазване на счетоводния принцип на текущото начисляване. Според него “ефектите от сделки и други събития се признават в момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или плащането на паричните средства или техните еквиваленти, и се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят“ (Закон за счетоводството, 2021, чл.26, ал.1, т. 4). Чрез финансовите отчети, съставени при прилагане на принципа на текущото начисляване, се предоставя “важна и полезна информация, която потребителите им биха могли да използват при вземането на съответни икономически решения” (Петрова, Д., 2022, с.7) .

Разгледаните правила за счетоводното отчитане на вземанията и задълженията във валута при международните търговски сделки са израз на прилагането на т.нар. “перспектива на две транзакции” (Doupnik, T., Perera, H., 2015, с.346). В съответствие с тази перспектива на разглеждане, извършената покупка или съответно продажба на стоки, се приема като различна транзакция от движението на паричните средства в чуждестранна валута, предадени за извършване на плащането по международната търговска сделка. При този подход на счетоводно представяне се изисква курсовите разлики при оценяването на паричните средства, вземанията и задълженията в чуждестранна валута, да се признават и да влияят върху финансовия резултат през текущия период на възникването им като резултат от флукуацията на обменните курсове.

Като се има предвид изложеното дотук, изискванията по отношение прилагането на обменните курсове в процесите на осъществяване на международните сделки за покупко-продажби на стоки, могат да бъдат систематизирани по следния начин:

а/ Изисквания за прилагане на обменни курсове към датата на международната търговска сделка – за определяне на левовата равностойност на възникналите вземания и задължения във валута се прилага централен курс на БНБ, валиден за датата на документиране на сделката.

б/ Изисквания за прилагане на обменни курсове към датата на финансовия отчет на предприятието - вземанията и задълженията в чуждестранна валута, възникнали при международните търговски сделки се преоценяват по заключителния курс; отчитат се курсови разлики, породени от флукуацията на обменните курсове между датата на документиране на сделката и датата на финансовия отчет.

в/ Изисквания за прилагане на обменни курсове към датата на извършване на разплащанията по международната търговска сделка - получените парични средства по вземанията за продажби във валута и съответно платените за погасяване на задължения във валута се оценяват в левова равностойност по централен курс на БНБ за деня.

4. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ВНАСЯНЕ НА ПОДОБРЕНИЯ ПРИ СЪЗДАВАНЕТО НА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕФЕКТИТЕ ОТ ФЛУКТУАЦИЯТА НА ОБМЕННИТЕ КУРСОВЕ ПРИ РЕАЛИЗАЦИЯТА НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ТЪРГОВСКИ СДЕЛКИ (РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ)

В предприятията, специализирани в извършването на международен бизнес със стоки, ключово значение има изграждането на ефективна организация на синтетичното и аналитичното отчитане на процесите на продажбите на стоките и финансовите резултати от тях. В съответствие с това към синтетичната, операционно-резултатна сметка Приходи от продажби на стоки е необходимо да се въведат подходящи подсметки, както и конкретни аналитични сметки, осигуряващи детайлизирана счетоводна информация съобразно информационните потребности на управлението на предприятието. Въведените подсметки могат да бъдат например със следните наименования: Приходи от износ на стоки; Приходи от продажби на вносни стоки; Приходи от реекспорт на стоки. Чрез тях се отразяват процесите на продажбите на стоки при износ, реекспорт и при реализация на вносни стоки на вътрешния пазар в страната, както и финансовите резултати от тези продажби. Сметка Приходи от продажби на стоки се приключва с финансовия резултат от продажбите на стоки в кореспонденция със синтетичната сметка Печалби и загуби от текущата година. При счетоводното отчитане на международния търговски бизнес е наложително да се осигурява детайлизирана информация за финансовите резултати по видове международни търговски сделки, както и по конкретно реализирани отделни сделки. За тази цел към сметка Печалби и загуби от текущата година може да се открият подсметки и да се организира аналитична отчетност за отделните международни търговски сделки на предприятието. За отразяване на крайните финансови резултати от извършените международни

търговски сделки може да се използват подметките: Финансови резултати от износ на стоки; Финансови резултати от реализация на вносни стоки; Финансови резултати от реекспорт на стоки. По тях освен сумите на финансовите резултати, определени по подметките Приходи от износ на стоки, Приходи от продажби на вносни стоки и Приходи от реекспорт на стоки, ще бъдат записани и сумите на курсовите разлики, възникнали при сделките по износа, вноса и реекспорта на стоки. Тези валутни курсови разлики, както беше изяснено по-горе в изложението, намират счетоводно отражение по синтетичните, операционни сметки Разходи по валутни операции и Приходи от валутни операции, които се приключват в кореспонденция със сметка Печалби и загуби от текущата година. Считаме за целесъобразно към тях предприятието да въведе подметки /придружени с конкретни аналитични сметки/ както следва:

а/ към сметка Разходи по валутни операции: Разходи от курсови разлики по износ на стоки; Разходи от курсови разлики по внос на стоки; Разходи от курсови разлики по реекспорт на стоки.

б/ към сметка Приходи от валутни операции: Приходи от курсови разлики по износ на стоки; Приходи от курсови разлики по внос на стоки; Приходи от курсови разлики по реекспорт на стоки.

Подметките за курсовите разлики, произтичащи от флукуацията на обменните курсове в хода на реализирането на сделките по износа, вноса и реекспорта на стоки, ще се приключат в кореспонденция съответно с подметките Финансови резултати от износ на стоки, Финансови резултати от реализация на вносни стоки и Финансови резултати от реекспорт на стоки. При прилагането на такъв подход на отчетане се осигурява възможност по последните подметки да се определят крайните финансови резултати от отделните международни търговски сделки, след като се вземе предвид и влиянието на валутните курсови разлики. Тази възможност за подробно отразяване и проследяване на влиянието на ефектите от флукуацията на обменните курсове върху формирането на крайните финансови резултати несъмнено е от особена значимост за процесите на анализирането и управлението на международния търговски бизнес на предприятията. Във връзка с това е важно да се отбележи, че “сложността и спецификата на сделките по вноса и износа на стоки предопределят нуждата от по-голяма аналитичност на тяхната отчетност с оглед подобряване на информационното осигуряване на управлението им” (Petrova, D., 2019, с.70).

Практическата приложимост на предложените подходи за създаване на счетоводна информация за валутните курсови разлики и отражението им върху крайния финансов резултат ще разгледаме на базата на конкретни числови данни за реално извършена сделка по износ на стоки.

Българско предприятие извършва износ на стоки като ги продава на предприятие от Мароко. Продажната им стойност съгласно издадената експортна фактура е 98000 щатски долара /щ. д./. Централният курс на БНБ към датата на нейното издаване е 1.62 лв. за щ. д. Стоките са отписани от състава на имуществото на предприятието по отчетната им стойност 112000 лв. От разплащателната сметка в левове са платени разходи за застраховка на изнесените стоки в размер на 790 лв. По износа на стоките са начислени транспортни разходи във валута на стойност 4600 щ. д. Централният курс на БНБ в деня на начисляването им е 1.66 лв. за щ. д. Дължимата сума на транспортните разходи е преведена със средства от разплащателната сметка във валута като централният курс на БНБ за деня е 1.61 лв. за щ. д. Постъпили са по разплащателната сметка във валута на българското предприятие дължимите от чуждестранния клиент 98000 щ. д. при централен курс на БНБ за деня 1.60 лв. за щ. д. Отчетен е финансовият резултат от сделката по износа на стоките.

Счетоводните записвания за отразяване на сделката по износа и финансовия резултат от нея са:

а/ Отразяване на експортната фактура, издадена от предприятието за продажбата на стоките в чужбина:

Дт с/ка Клиенти 158760

Кт с/ка Приходи от продажби на стоки 58760

подс/ка Приходи от износ на стоки 98000 щ. д. x 1.62 лв. = 158760 лв.

б/ Отписване на стоките от състава на имуществото на предприятието по отчетната им стойност:

Дт с/ка Приходи от продажби на стоки 112000

подс/ка Приходи от износ на стоки

Кт с/ка Стоки

112000

в/ Отчитане на платените разходи за застраховка на изнесените стоки:

Дт с/ка Разходи за външни услуги 790

подс/ка Разходи за застраховка

Кт с/ка Разплащателна сметка в левове

790

г/ Отразяване начисляването на транспортните разходи във валута по износа на стоките:

Дт с/ка Разходи за външни услуги 7636

подс/ка Разходи за транспорт 4600 щ. д. x 1.66 лв. = 7636 лв.

Кт с/ка Доставчици

7636

д/Отразяване плащането на дължимата сума на разходите във валута за транспортиране на стоките:

Дт с/ка Доставчици	7636
4600 щ. д. x 1.66 лв. = 7636 лв.	
Кт с/ка Разплащателна сметка във валута	7406
4600 щ. д. x 1.61 лв. = 7406 лв.	
Кт с/ка Приходи от валутни операции	230
подс/ка Приходи от курсови разлики при износ на стоки	
е/Отнасяне по функционално предназначение на разходите за застраховка по износа на стоките:	
Дт с/ка Разходи основна дейност	790
Кт с/ка Разходи за външни услуги	790
подс/ка Разходи за застраховка	
ж/Отнасяне по функционално предназначение на транспортните разходи, свързани с износа на стоките:	
Дт с/ка Разходи основна дейност	7636
Кт с/ка Разходи за външни услуги	7636
подс/ка Разходи за транспорт	
з/Отнасяне на общата сума на разходи по износа в намаление на приходите от продажби на стоки	
Дт с/ка Приходи от продажби на стоки	8426
подс/ка Приходи от износ на стоки	
Кт с/ка Разходи за основна дейност	8426
и/Отчитане получаването на дължимата сума от чуждестранния клиент	
Дт с/ка Разплащателна сметка във валута	156800
98000 щ. д. x 1.60 лв. = 156800 лв.	
Дт с/ка Разходи по валутни операции	1960
подс/ка Разходи от курсови разлики по износ на стоки	
Кт с/ка Клиенти	158760
98000 щ. д. x 1.62 лв. = 158760 лв.	
й/Приключване на подсметка Приходи от износ на стоки:	
Дт с/ка Приходи от продажби на стоки	38334
подс/ка Приходи от износ на стоки	
Кт с/ка Печалби и загуби от текущата година	38334
подс/ка Финансови резултати от износ на стоки	
Финансовият резултат от продажбата на стоките в чужбина е печалба в размер на 38334 лв. Той се определя по подсметка Приходи от износ на стоки като разлика между кредитния оборот 158760 лв. и дебитния оборот 120426 лв. (112000 лв.+ 8426 лв.).	
к/ Отнасяне на разходите от курсови разлики в крайния финансов резултат от износа:	
Дт с/ка Печалби и загуби от текущата година	1960
подс/ка Финансови резултати от износ на стоки	
Кт с/ка Разходи по валутни операции	1960
подс/ка Разходи от курсови разлики по износ на стоки	
л/ Отнасяне на приходите от курсови разлики в крайния финансов резултат от износа	
Дт с/ка Приходи от валутни операции	230
подс/ка Приходи от курсови разлики по износ на стоки	
Кт с/ка Печалби и загуби от текущата година	230
подс/ка Финансови резултати от износ на стоки	

Чрез направените счетоводни записвания се установява, че крайният финансов резултат от износа на стоките, формиран по подс/ка Финансови резултати от износ на стоки, е печалба в размер на 36604 лв. За целите на вътрешнофирмените процеси на планиране, контрол на изпълнението и анализ на международните търговски сделки, българските предприятия могат да прилагат обменни курсове, които са различни от тези, регламентирани от действащите в страната нормативни изисквания по отношение на финансовото отчитане на дейността и съставянето на финансовите отчети. За тези предприятия интерес представлява въпросът какви обменни курсове биха могли да се прилагат в процеса на управление при сравняването на действително осъществените международни търговски операции с предварително планираните, така че да се постигне правилна преценка за изпълнението на взетите управленски решения. Основните възможности при избора на обменни курсове, които да се използват за оценка на изпълнението на плановите цели в процеса на управление са: “текущият спот курс, валиден към момента на съставяне на плана /начален курс/; обменен курс, който се прогнозира за края на плановия период /прогнозен курс/;

обменен курс в края на плановия период за преоценяване на плана поради промените в обменните курсове /краен курс/“ (Choi, F., Meek, G., 2014, с.367).

Възможни са различни подходи за извършване на сравнителни анализи между планираните и фактическите дейности, базиращи се на различни алтернативни комбинации между посочените обменни курсове. Сред тях могат да бъдат открити следните три комбинации с важно значение за практическата реализация на сравненията между плановите и фактическите показатели, които са ключов индикатор при управлението на международните търговски операции:

а/ комбинация 1: за остойностяване на плана - текущ обменен курс при съставянето на плана (начален курс); за остойностяване на фактическото изпълнение - текущ обменен курс в края на плановия период (краен курс);

б/ комбинация 2: прилагане на прогнозен обменен курс за остойностяване както на плана, така и на фактическото му изпълнение.

в/ комбинация 3: за остойностяване на плана - прогнозен обменен курс; за остойностяване на фактическото изпълнение - текущ обменен курс в края на плановия период (краен курс).

При комбинация 1 преценките за реализираните международни търговски операции ще бъдат повлияни от ефектите, произтичащи от флукуацията на обменните курсове през периода.

При комбинация 2, т.е. когато при разработването на плана се използва прогнозен обменен курс, отнасящ се за края на плановия период и същият обменен курс се използва за оценяване на фактически реализираните резултати, при формирането на преценките за реализираните дейности ще бъде изключено влиянието на промените в обменните курсове.

При положение, че се приложи комбинация 3, при преценяването на фактическото изпълнение ще окажат влияние настъпилите неочаквани, непрогнозирани изменения в обменните курсове.

За да устоят на високата конкуренция на глобалните пазари, предприятията трябва да планират и прилагат гъвкави бизнес стратегии, “постоянно да наблюдават и да реагират с много по-бързи темпове в зависимост от текущите тенденции” (Котлър, Ф., Картаджая, Х., Сетиауан, И., 2022, с. 264).

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложените в статията подходи за осигуряване на детайлизирана счетоводна информация за ефектите от флукуацията на обменните курсове могат да бъдат приложени в практиката на предприятията, развиващи международен търговски бизнес.

Направените изследвания дават основание да се обобщи, че ефективно организираната система за синтетично и аналитично счетоводно отчитане на ефектите от флукуацията на обменните курсове има ключово значение като информационен източник в процесите на вземане на решения при управлението на международния търговски бизнес на българските предприятия в условията на съвременната глобална икономическа среда.

БИБЛИОГРАФИЯ

Закон за счетоводството. (2021). последни изм. и доп. ДВ. бр. 19 от 05.03.2021 г. Наличен в:

<https://lex.bg/laws/ldoc/2136697598> /последен достъп: 21.05.2023 г./

Кавалджиева, К. (2022). Разбирането на проф. Коста Пергелов за справедлива стойност и ефективността и тяхното съвременно представяне, Сборник с доклади от конференция „Счетоводството – наука, образование, практика“, София, Издателски комплекс – УНСС, с. 224

Котлър, Ф., Картаджая, Х., & Сетиауан, И. (2022). Маркетинг 5.0 за технологиите и хората. София, Локус пбблишинг, с.264

Международен счетоводен стандарт /МСС/ 21 „Ефекти от промените в обменните курсове“. (2017)

Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/MSS21.pdf>/последен достъп:20.05.2023 г./

Национален счетоводен стандарт /НСС/ 21 „Ефекти от промените във валутните курсове“. (2016)

Наличен в: <https://audit-bg.com/wp-content/uploads/dokumenti/SS21.pdf> /последен достъп: 20.05.2023 г./

Петрова, Д. (2022). Създаване на счетоводна информация за приходите от операции в чуждестранна валута на предприятието, *Актив – счетоводна матрица*, София, бр. 8-9, с.7

Савов, Ст., Миркович, К. и др. (1998). Икономикс. София, Тракия-М, с. 472

Choi, F., & Meek, G. (2014). *International Accounting*. Pearson, Seventh Edition, p.367

Doupnik, T., & Perera, H. (2015). *International Accounting*. McGraw Hill, Fourth Edition, p.346

Petrova, D. (2019). Organizational Problems Related to the Generation of Analytical Accounting Information for Import and Export Transactions, *Knowledge – International Journal*, Skopje, p.70